

підприємства розраховують її рівень та результат надсилають до бази 5 даних рівня економічної небезпеки підприємства. Потім інформацію використовують у блоці 10 регулювання рівня ФЕБП та виробляють відповідні дії у блоці 6 бази даних дій, що впливають на функціонування блоків 7, 8 та 9 ідентифікації індикаторів, вимірювання індикаторів та оцінювання відхилень індикаторів ФЕБП відповідно.

Пропонований метод діагностики дозволяє підвищити її об'єктивність завдяки додатковому оцінюванню рівня ФЕБП.

Список використаної літератури

1. Руденський Р. А. Механізм діагностики рівня економічної безпеки підприємства [Текст] / Р. А. Руденський, Ю. А. Нестеров // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — 2010. — № 8(150). — С. 234-238.
2. Смірная С. М. Підхід до визначення інтегральної оцінки системи економічної безпеки підприємства / С. М. Смірная // Прометей. Регіональний збірник наукових праць з економіки. Вип. 3(42). — Донецьк: ДЕГІ, 2013. — С. 111-115.

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Солодовнік О. О., канд. екон. наук, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Політухний С. Я., канд. екон. наук, Група компаній «Фактор», Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Публічно-приватне партнерство (ППП) як форма співпраці держави і бізнесу для реалізації суспільно значимих проектів має давню історію і наразі активно застосовується в багатьох країнах світу. Так, за даними Європейського центру експертизи PPP [1] сукупна вартість транзакцій по проектах PPP, які досягли фінансового закриття на європейському ринку упродовж 2016 року, становила 12 млрд. євро. Протягом п'яти останніх років лідерами цього ринку є Великобританія і Франція, в яких у 2016 році фінансового закриття набули 28 угод загальною вартістю 3,8 млрд. євро та 16 угод на суму 2,4 млрд. євро відповідно. Водночас, дані Світового банку [2] свідчать про те, що в країнах, що розвиваються, приватний сектор протягом 2016 року долучився до реалізації 242 інфраструктурних проектів загальною вартістю 71,5 млрд. дол. США. Найвищий рівень інвестицій у проекти PPP в таких країнах мали: Бразилія – 15,2 млрд. дол. США (58 проектів), Китай – 11,4 млрд. дол. США (65 проектів), Колумбія – 10,1 млрд. дол. США (13 проектів), Індонезія – 6,9 млрд. дол. США (8 проектів) та Філіппіни – 5,4 млрд. дол. США (8 проектів). Одним із ключових чинників успішності держав у залученні приватних інвестицій до інфраструктурних галузей стало послідовне проведення виваженої політики щодо розвитку PPP.

В Україні перші спроби реалізувати інфраструктурні проекти на засадах ППП було зроблено наприкінці 90-х років ХХ ст. Так, відповідно до Указу Президента України «Про концесію та будівництво і експлуатацію нової автомобільної дороги Львів - Краковець» від 4 липня 1998 року № 739/98 Державною службою автомобільних доріг України Укравтодор 23 грудня 1999 року було укладено з Консорціумом Трансмагістраль угоду на таке будівництво, але згодом її було розірвано через невиконання підрядником фінансових зобов'язань за проектом. На сьогодні Міністерством інфраструктури України спільно з Державним агентством автомобільних доріг готується концесійний конкурс для відбору концесіонера з метою будівництва, подальшої експлуатації та утримання цієї дороги. Передбачається, що цей проект стане пілотним проектом концесії у дорожньому господарстві. Загалом в Україні станом на початок 2016 року було ініційовано 177 угод на засадах ППП, але повністю реалізованих поки що немає. Більшість проектів здійснюється у комунальному господарстві (оброблення відходів - 63% від загальної кількості та збір, очищення та розподілення води - 16,8% від загальної кількості), на відміну від європейського ринку ППП і ринків ППП у країнах, що розвиваються, де в цей час лідируючі позиції посів транспортний сектор.

Аналізуючи ситуацію в сфері ППП слід зазначити, що в Україні розвиток механізмів ППП з метою залучення інвестицій у модернізацію промислової та соціальної інфраструктури було визнано однією із основних засад державної внутрішньої політики в економічній сфері в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI, натомість відповідну стратегію, яка має бути основоположним документом для галузевих міністерств, і досі не розроблено. Питання активізації стратегічного партнерства державного і приватного секторів економіки набуло особливого значення після політико-економічної кризи 2014-2015 років у зв'язку із необхідністю модернізації окремих сфер життєдіяльності суспільства для збалансування економіки в цілому, прискорення євроінтеграційних процесів, забезпечення обороноздатності держави і захисту національних інтересів. Оскільки здійснення ППП в умовах економічної та фінансової нестабільності наражає партнерів на додаткові небезпеки, тому розробка стратегічних рішень щодо розвитку ППП з метою залучення інвестицій у модернізаційні проекти в сучасних дуже непростих економічних, соціальних, політичних, ускладнених воєнними діями умовах має ґрунтуватися також на результатах стратегічного аналізу системи фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) ППП.

Як вже було зазначено, на сьогодні світовою практикою накопичено великий досвід здійснення ППП у різних секторах економіки. Всебічне дослідження успіхів та невдач ППП проводиться науковцями, спеціально уповноваженими органами з питань ППП, міжнародними організаціями, фінансовими інституціями, аудиторськими та консалтинговими компаніями (ЄЕК ООН, USAID, Світовим банком, МВФ, ЄБРР, Ernst & Young та ін.). За їх висновками визначається краща практика, яка рекомендується до впровадження, і розробляються теоретичні застереження щодо здійснення

ППП. Але слід зауважити, що попри об'ємність і важливість виконаних робіт науковцями й експертами недостатньо уваги приділяється стратегічному управлінню ФЕБ ППП, зокрема стратегічному аналізу як основи розробки стратегічних альтернатив.

Аналіз наукової літератури з проблематики стратегічного забезпечення фінансової та економічної безпеки систем різного рівня ієрархії управління (держави, регіону, галузі, підприємства) свідчить про те, що методологія стратегічного аналізу системи ФЕБ достатньо ґрунтовно розроблена, проте її застосування для аналізу ФЕБ ППП пов'язане з певними труднощами, обумовленими специфікою таких партнерських відносин. Так, однією з важливіших засад здійснення стратегічного аналізу системи ФЕБ є визначення основних його об'єктів, яке звичайно проводиться на основі пріоритетних фінансово-економічних інтересів (ФЕІ), що потребують захисту. У ППП кожна із сторін – державний і приватний партнери – мають власні ФЕІ щодо такої угоди, які, у свою чергу, є складовими різних множин ФЕІ - множини інтересів держави і множини інтересів приватного сектора відповідно. З огляду на це, у стратегічному аналізі ФЕБ ППП об'єкти мають бути ідентифіковані та згруповані за кожним із партнерів: ФЕІ державного партнера, ФЕІ приватного партнера (за кожним із приватних партнерів окремо). Для цілей аналізу системи ФЕБ ППП на макро- і мезо- (галузевому) рівнях нами пропонується наступна сегментація об'єктів стратегічного аналізу:

ФЕІ держави: 1) зменшення видатків бюджету у зв'язку із переданням частини функцій на виконання приватному партнеру – об'єкти аналізу: рівень видатків бюджету країни на експлуатацію об'єктів державної / комунальної власності; рівень видатків бюджету країни на вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування й інші загальні функції державного управління; 2) підвищення ефективності використання бюджетних коштів – об'єкти аналізу: напрями використання бюджетних коштів; ефективність використання бюджетних коштів; 3) збільшення бюджетних надходжень – об'єкти аналізу: рівень податкових надходжень до бюджету країни; потенціал зростання доходів від власності та підприємницької діяльності; потенціал зростання адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності; потенціал зростання власних надходжень бюджетних установ; потенціал зростання надходжень від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій; 4) розвиток інфраструктури та підвищенні якості й доступності її послуг – об'єкти аналізу: рівень якості інфраструктури; рівень якості послуг; рівень цін та тарифів; 5) покращення стану управління активами, які перебувають у державній власності – об'єкти аналізу: рівень виконання планових результативних показників діяльності державних підприємств, рівень дивідендних виплат (доходу) за акціями (частками, паями) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність; рівень плати за користування цілісним майновим комплексом та майном бюджетних установ; рівень концесійних платежів; 6) залучення інвестицій приватного сектора у будівництво нових і модернізацію

існуючих об'єктів державної власності – об'єкти аналізу: рівень активності інвестиційної діяльності у форматі ППП; результативність інвестиційної діяльності; 7) збільшення можливостей здійснювати державні інвестиції у пріоритетні програми (проекти) – об'єкти аналізу: рівень освоєння капітальних інвестицій за рахунок бюджетних коштів; рівень фінансування бюджетних програм та інвестиційних проектів; 8) створення умов інноваційного розвитку економіки – об'єкти аналізу: рівень технологічної готовності; рівень інноваційної активності; 9) створення умов справедливої конкуренції на ринках послуг виробничої та соціальної інфраструктури, формування конкурентного ринку ППП – об'єкти аналізу: інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку, у т.ч. ринку ППП; рівень монополізації відповідних ринків.

ФЕІ приватних партнерів: 1) зростання вартості та загальної прибутковості бізнесу – об'єкти аналізу: рівень валової доданої вартості; рівень фінансових результатів до оподаткування; рівень рентабельності операційної діяльності; 2) розширення можливостей провадження інвестиційної діяльності – об'єкти аналізу: рівень свободи інвестицій, рівень освоєння капітальних інвестицій за рахунок різних джерел; 3) отримання державних / місцевих гарантій – об'єкти аналізу: рівень та умови наданих державних і місцевих гарантій в розрізі видів гарантій; 4) підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності при здійсненні ППП – об'єкти аналізу: рівень рентабельності інвестованого капіталу, капіталовіддача, співробітництво університетів і бізнесу; 5) оптимізація оподаткування – система оподаткування в сфері ППП.

Стратегічний аналіз ФЕБ ППП проводиться у такій послідовності: 1) аналіз й оцінювання факторів зовнішнього (непрямого і прямого впливу) та внутрішнього середовища; 2) комплексне оцінювання стратегічної позиції ФЕБ ППП. На основі опрацювання існуючих досліджень щодо умов здійснення ППП автором встановлено фактори, які справляють найбільший вплив на ППП і потребують аналізу й оцінювання у процесі стратегічного аналізу ФЕБ ППП. З огляду на важливість інституційного контексту здійснення ППП та значний вплив екологічних факторів на реалізацію інфраструктурних проектів, для цілей стратегічного макроаналізу системи ФЕБ ППП фактори зовнішнього середовища непрямого впливу доцільно досліджувати, виокремлюючи групу міжнародних факторів та групи факторів за напрямками STEEPLE-аналізу, який уможливорює оцінювання зовнішнього середовища за соціально-культурними, інноваційно-технологічними, економічними, навчально-освітніми, політичними, юридичними факторами та факторами охорони навколишнього середовища. До основних факторів, що впливають на ФЕІ сторін ППП, відносяться наступні фактори зовнішнього середовища непрямого впливу: міжнародні - діяльність державних і наддержавних утворень, тенденції розвитку світової економіки, стан міжнародних фінансових ринків, економічні і політичні умови в інших країнах, діяльність МФО, міжнародне право; соціально-культурні - демографічні, норми, традиції, цінності, відношення до праці, очікування у суспільстві, відношення до уряду, соціальна відповідальність; інноваційно-технологічні – нові технології, нові матеріали,

потреба у традиційному обладнанні і матеріалах; економічні - економічна стабільність, стадія розвитку економічного циклу, інфляція або дефляція, валютний курс, база і ставки оподаткування, купівельна спроможність населення, структура і динаміка споживання, доступність кредиту, стан ринку цінних паперів, фінансова спроможність підприємств реального сектору, конкуренція в галузі, стан системи державних фінансів, кредитний рейтинг країни; політичні - політичний процес, політичне функціонування, відносини уряду з іншими країнами, вимоги місцевих влад; юридичні - стан дозвоільної системи, податкове законодавство, бюджетне право і фіскальні правила, патентне законодавство, сертифікація та стандартизація продукції, законодавство про землю й охорону навколишнього природного середовища, складність, рухливість та невизначеність законодавства, політика регіонального розвитку, антимонопольна, грошово-кредитна, інвестиційна, цінова та тарифна політики, політики у зовнішньоекономічній та інноваційній сферах, законодавче регулювання прав власності, ефективність правоохоронної та судової систем; фактори охорони навколишнього середовища – природно-кліматичні, природно-ресурсні, природоохоронні. Основними групами факторів зовнішнього середовища прямого впливу на ФЕІ сторін PPP є: споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, партнери (крім сторін PPP), контактні аудиторії та ринок робочої сили. Внутрішнє середовище є специфічним для даного партнерства і являє собою унікальне сполучення виробничих, фінансових, кадрових, маркетингових та організаційних факторів.

Проведене долідження дозволило: довести необхідність формування стратегічного бачення розвитку PPP в Україні, яке має ґрунтуватись на результатах стратегічного аналізу ФЕБ PPP; вдосконалити існуючі методичні положення щодо проведення стратегічного аналізу ФЕБ, а саме: запропонувати сегментацію об'єктів стратегічного аналізу ФЕБ PPP (для проведення аналізу на макро- і мезо- рівнях), визначити та систематизувати фактори середовища PPP. Практичне застосування отриманих результатів дозволить підвищити обґрунтованість стратегічних рішень щодо розвитку PPP та забезпечення його ФЕБ.

Список використаної літератури:

1. Market Update Review of the European PPP Market in 2016 / European PPP Expertise Centre [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eib.org/eppec/resources/publications/eppec_market_update_2016_en
2. Private Participation in Infrastructure (PPI). Annual update 2016 / World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ppi.worldbank.org/~media/GIAWB/PPI/Documents/Global-Notes/2016-PPI-Update.pdf>